

sile, siloviti preobrat ali puniti bi le pripomogli k doseg
visokega smotra. Da bi zmagalo samo orožje duha, kot
pri samoosvoji Norvegie, si ni mogoče misliti. Izkratka
— vaš Ševčenko je to dobro uvideval in umel in zato
je toli prosil in nujno priporočal:

Učite se, bratje moji!
Mislite, berite,
tujemu se priučujte
in svoje gojite!

Pa:

Objemite, bratje moji,
najmanjšega brata...

Prosvete treba torej, vsestranske organizacije in
ljubezni! Vsi za enega, eden za vse! In čim bolj bo
rastla splošna prosveta in samozavest, tem bliže boste
smotru! Ta je bila pot Irske, male Irske, in — kdo ve,
kako malo ima še do svobode... Ej, brate, še to!
Ukrajina je bila prosvetljena, ko je ledeni sever še moril
svoje lastne stepe na severu. Ukrajina ni onemogla, za-
spala vsled propada in nedostajanja lastne življenjske
moči, ampak le bolj vsled krutega nasilstva. Ona se ni
izživela kot mnog drugi narod, ki je potratil in otroval
svoj najboljši mozeg in sam v sebi obnemogel obležal
kot trhel hlod ob poti... Poln življenjske moči je, kot
kleno seme pod snegom! Brate, pomni: to je nadtrideset-
milijonski narod, poln čvrste, nepokvarjene krvi, poln
vrlin in nadarjenosti, svobodoljuben narod z naravnim
velikim bogastvom zemlje in preslavno zgodovino, staro
tisoč let!... Kje je sekira, ki bi mogla podreti ta silni
hrast, zatreti ogromne korenine?...

Molče sva se gledala. Videl sem mu, kako so se
mu iskrile in oživljale oči. Duša mu je objemala vso
neizmerno Ukrajino in celo tisočletje mu je živo stalo
pred očmi...

»Zdaj ste Ukrajinci kot vojaki in zlasti kot ujetniki
prišli daleč med svet. Tudi to vam bo v veliko korist,
mnogo se boste naučili.«

»Res je, ne hodimo okrog z zaprtimi očmi in z
zatisnjenimi ušesi.«

Pogledal sem ga živo v oči: »Prijatelj, tebi in tvojim
je vojna potrla duha, ko vidite, da teče vaša kri brez
koristi. Ujetništvo vam je vzelo vse veselje, odtrgani ste
od Ukrajine in svojcev, zato ste črnogledi in ste izgubili
vero v bodočnost. Otrsi se trenutka, ki deluje na člo-
veka kot meglen jesenski dan in ne vidiš dalje ko do
bližnje koče; ko se megla dvigne in poizgubi, se ti od-
krije solnce in daljno obzorje in cilj... Ozri se na vzhod,
poleti z duhom ob Dnjipr in priznaj, da je tvoja duša
polna nezlomljive sile in volje — priznaj, da veruješ v
bodočnost!«

»Priznavam,« odgovori, »od te vere živim!«

»Rekel sem, da je v hujših časih, neprimerno hujših,
živel vaš prorok Taras, pa ni obupal. Živo in trdno je
veroval v bodočnost, misleč na žilavi narod in na božjo
pravičnost. Veš, kako je molil?«

»Vem.

Verujemo v Tvojo silo
in besedo živo,
vstane pravda in svoboda
in tebi edino
pokloné se vsi jeziki
na veke, na veke...«

»Veruješ v pravico?«

»Verujem. Še nekaj,« dostavi naglo, »spomnil sem
se besed dedovih. Kolikokrat in s kakim zadovoljstvom
nam je pripovedoval o zadnjem hetmanu Pavlu Polu-
botku. Ker je Pavel neustrašeno in javno očital Petru
Velikemu krivice Ukrajini, ga je dal Peter vreči v ječo.
Pavel je v ječi obolel, car mu je hotel vsiliti zdravnika,
a on: »Ne, car! Ti mi ne moreš več vrniti življenja, ki
gasne! Do tebe ne čutim sovraštva! Pa kmalu bosta
stala pred pravičnim Sodnikom Peter in Pavel. On
bo razsodil!« In res, Pavel je umrl kmalu, začetkom
l. 1724., car Peter pa l. 1725. — Priklical ga je na od-
govor. In tako bodo vsi carji priklicani na odgovor,
vsi carji, ki so utiskali Ukrajino, od Aleksija Mihajlo-
viča do danes, od leta 1654. do danes, živi in mrtvi,
pred Bogom in svetom!«

»Da, tako je! Politični in narodni grehi se mašču-
jejo vsi na tem svetu, ker se mora vsak greh maščevati
in ker na onem svetu ni že več ne politike, ne narodov,
ne držav,« dostavim jaz. »Sicer pa, brate — kdo vé,
kako se preokrene — še v tej vojni! — Poljska je že
odtrgana — del Ukrajine tudi...«

»Daj, Bože, daj!« ...

Duša mu je trepetala, to sem živo čutil, ko sem
mu podal roko v slovo. Tudi v meni je trepetala v ne-
izrazni otožni milini in topila se je obenem v ognju...

Nedaleč sem postal in gledal na sotnijo. Vstopila
se je v vrste in se obrnila proti vzhodu, proti »nenjki«
Ukrajini, da odmoli večerno molitev. Prekrižali so roke
na prsih, se priklonili v pas, se pokrižavali od čela do
ramen in se vnovu priklanjali pevajoč svojo molitev,
vzhodni cerkveni koral Očenaš.

Jos. Abram.

Drobiž.

Rdeče vrste.

Čudno se meša v mojem srcu. Včasih me zaboli, da
bi glasno zavpil od bolečine. V enem takih trenutkov
sem sklenil zgraditi nov miselni sestav, ki bo osrečil
vse ljudi, razjasnil vse. Pisal sem do polnoči, in ko sem
legal v posteljo, je vzdihnila moja žena:

»Ubožec moj!«

»Zakaj? Povej, zakaj?«

»Ker... trpiš... za kruh...«

»Ah!« Blagor ti, moja žena!

Rad se pogovarjam s teboj, moj otrok. Moja za-
molčana beseda bo živela v tebi. Ti edini me razumeš;
tvoje zamišljene oči me izprašujejo. Kam stezaš ročice
v zarjo, ki še vedno ni vzplamenela v jasen dan? Kaj
misliš, moj otrok?

Eno ti povem: Vsako drevo raste navzgor, vsaka
voda teče navzdol. To resnico si zapomni.

Najlažje umre mati, če umre zadnja.

Kar bi hotel, da ne bi živelo, živi, kar nočem, da
bi umrlo, umre. Zjutraj sem ugledal solnce na zapadu.

Mislim, da bi mogel ljubiti le žensko, ki sama ljubi
resnico bolj, nego mene, in mene bolj, nego sijaj.

Orla v kletki ne ljubim, ker me strašno režejo nje-
gove oči, bolne od ponosa. Orla v višavi ljubim manj,
ker je razbojnik. Slavca imam rad. Papačaja ne maram,
ker je komedijant.

Ne vprašam te, če si eden, ali vas je sto. Žejen si pravice, imeti jo moraš, pa bodi eden ali sto; za pravico je to vseeno.

Rečem vam: Kaj me briga vsakdanjost, dokler ne izčrpam večnosti? Ali ni večnost več, kot vsakdanjost, bodočnost večja od sedanjosti? Večnost bi ubili, da bi rešili hip sedanjosti? Večnost se ne dá ubiti, zamolčana beseda kriči najhuje.

S silo se vzdrže samo slabe stvari. — To je tragična in obenem razveseljiva stran vsega.

Kaj je nesmotreno: jesti, da živiš, ali živeti, da ješ? Jaz pravim, da je nesmotreno oboje in žalostno oboje.

»Kaj hočeš?« — »Ne vem, kaj hočem. Težko je kaj hoteti. Rajši bi česa ne hotel. To je še težje. Da, to je še težje, to je sploh nemogoče, o tem niti govora ni. Kaj me izprašuješ o hotenju, prijatelj?«

Pismo: »Jaz nisem mogel verovati v nevidni svet. Težko mi je bilo doznati vse, poglobiti se v vse, ah, skoraj nemogoče se mi je zdelo to. Zdaj verujem! Verujem v vse nevidno, v vse, česar ni mogoče razumeti, česar ne obsežemo z razumom. Nečesa pa ne verujem. Tega ne morem verjeti, kar vidim z lastnimi očmi, kar slišim, kar občutim, ne, tega ne morem verjeti! To presega meje moje moči!«

Jaz iščem vere, krščanstva iščem. Kristusa iščem v ljudéh. Kam se je skrila, da ga ni? Kje je tista vrv, tisti bič, s katerim je čistil tempelj?

Ena sama beseda je, ki vsebuje lepoto vseh vekov, ki je bolj vesoljna kot svet, bolj nepreračunljiva kot večnost, bolj zagonetna kot človeška duša, bolj jasna kot cvet, ki je pred teboj. Ali si jo že spregovoril kdaj s tistim velikim čuvstvom kot bi zaklical lačen, prestrašen otrok: Mati!?

In ta beseda ni mati. Jutro? Tudi ni jutro, ne poldan in ne večer. Kam zreš na nebo? Ta beseda ni solnce, ne luna, ne zvezde in ne modrina, ki je prazna.

Trepetaš? Za prsi si se zgrabil — ali je odkrita tvoja bolest? Srce trepeta, niha kot ura, zgiblje se v velikem sunku, oči žarijo...

Bog, Bog, Bog!

Bil je angel, ki še ni videl človeka. Poslal ga je Bog, naj ga poišče. Iskal ga je v jutru, v blesteči rosi polja, v dvigajoči se beli megli, v čašah belih in rdečih lilij, v prvih žarkih solnca... ni ga bilo. Iskal ga je v poldnevu, v zlatu oblakov in kipenju svetlobe, v valujočem gorenju prirode... ni ga bilo. Iskal ga je v večeru, v žvrgolenju ptic in zadnjih žarkih, v zarji in rdečih lesovih gorâ... ni ga bilo. Tudi noč ga ni dala. Ni ga bilo ne v mirni tihoti dolin, ne v luninem sijaju in v krasoti zvezdâ. Zavpil je tedaj v nebo: »Ni človeka!«

Bog pa je odgovoril: »Sezi v drugo kraljestvo!« In angel je segel v mlakužo krvi in greha je našel človeka, spoznal ga je in se razjokal.

Prirodopisna knjiga je pred menoj. Življenje, ne butaj ob stene! Kaj me učite, besede? Berem o ščuki

in o povodni žabi in še katera žival me zanima. Jaz pravim, da so ptice pevke najvišje razvite živali, a ščuka in žaba trdita, da sta na najvišji stopnji živalske kulture, ko se plodita malodane izključno zato, da lasten plod žre. Imeti ob lastnem samomoru še dovolj jasno zavest samoohranitve, v nadaljnji samomor, to je višek... In skoraj, da jima verjamem, da, res! Življenje, ne butaj ob stene mojega srca! To pot me uče besede dovolj.

France Bevk.

»Domače novice.« Te dni — marca meseca l. 1917. — sem bral v nekem ljubljanskem dnevniku med »domačimi novicami« to-le zgodbo: Oče in mati sta šla z doma po opravkih; otrok, sedemleten fantič, je ostal sam. Ker je bil lačen, kakor je lačen otrok, je pojedel ves kruh, kolikor ga je bilo pri hiši. In nato je v svojem strahu vzel vrstico, je napravil zanko in se je obesil. — Vse to je bilo kar tako mimogrede spravljeno med druge »domače novice«, med tatvine, goljufije in razbojništva, in napisano je bilo z nekakšno malomarno lahkoto, skoraj s humorjem. Po mojih mislih pa ta zgodba nikakor ni končana, odpravljena in pozabljena, temveč se šele prav začne, je bila šele naznanjena ljudem.

Vidim ga. Koderkoli hodim zdaj, hodi z menoj ta nemi tovariš. Sinoči sem se vračal domov že pozno pod mrak in v samoti se mi je pridružil. Zelo tenak in majhen je bil, segel mi je komaj do komolca; stopal je sključen, s težavo je gázil globoki sneg; vso pot ni izpregovoril besede, pred hišo se je še enkrat ozrl po meni ter je izginil. Niso bile sanje, videl sem ga razločno, bolna sapa iz njegovih lačnih ust mi je žgala v lica. — Sredi neme noči sem se vzdramil, odprl sem preplašene oči nastežaj: pred menoj je stal v strašni svoji gloriji. Na belih licih, teh ozkih, izsesanih, zgodaj ovenelih, je bila napisana obtožnica. Velike otroške oči so strmele vame iz tišin trpljenja, so vprašale: »Kaj sem vam storil, da ste ravnali z menoj brez milosti?« Niso bile sanje, v tesnobi in grozi svojega srca sem ga spoznal. — Zdaj, ko sedim za mizo ob belem dnevu, sedi poleg mene. Peč je zakurjena, pa se mi zdi, da ga zebe; v život trepeče in v ustnicah ni krvi. Poleg mene sedi, umika pogled in ne reče besede. Kadar vstanem, pojde z menoj, kamorkoli pojdem.

Ta otrok, ki se je obesil, ni mrtev. Njegovo ubogo, drobno, mrzlo truplo so sneli z zida, so ga položili v rakev ter ga zagrebli globoko v zemljo. Ali mrtev ni, ta otrok, ki se je obesil, zato ker je bil lačen in se je nasitil. Živega so škropili, glasnemu so mrmrali zadnje molitve. Nihče ni zapazil, kako so se tiho in hitro zgenile trepalnice, kako je švignilo preko ustnic, kako se je stresel molek med belimi prsti, ko so mu sveče prežarko zasvetile naravnost v obraz. Ni mrtev: priča je pred Bogom, stal bo nekoč pred Njim in bo kazal náte in náme!

Povedal mi še ni, kaj da je mislil, kako je molil in koliko prejokal tisti dan do večera, preden je šel ter napravil zanko. Ali vse vem, od najtišje misli do najglasnejšega krika. Z živimi očmi ga vidim, vsak vzdih njegov slišim. Od tistega trenutka nadalje, ko je ostal sam. Spočetka se je igral, stikal je po kotih, preiskaval miznice, police in omare, da bi našel — karkoli, če drugega ne, vsaj kakšno pozabljeno vrstico, ki pride morda kdaj še prav. Kmalu mu je bilo dolgčas. Izba je